

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobce: **R. Š.**, zastoupený JUDr. Antonínem Janákem, advokátem se sídlem nám. T.G.M. 142, Příbram I, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 21. 4. 2008, čj. X, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 1. 10. 2008, č. j. 42 Cad 183/2008 – 16,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadl žalobce (dále též „stěžovatel“) v záhlaví uvedený rozsudek Krajského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 4. 2008, čj. X. Česká správa sociálního zabezpečení tímto rozhodnutím stěžovateli odňala od 22. 5. 2008 starobní důchod podle ust. § 56 odst. 1 písm. c) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 155/1995 Sb.“). V odůvodnění rozhodnutí uvedla, že stěžovateli byl rozhodnutím ze dne 26. 11. 2007, č. j. 571 122 0339, přiznán starobní důchod ode dne 22. 11. 2007 podle ust. § 29 a § 76 zákona č. 155/1995 Sb. Po právní moci tohoto rozhodnutí bylo zjištěno, že stěžovatel nesplnil podmínky stanovené v ust. § 2 odst. 2 písm. b) a c) nařízení vlády č. 557/1990 Sb., o mimořádném poskytování starobního důchodu některým horníkům, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nařízení vlády č. 557/1990 Sb.“). Nejvyšší přípustnou expozici překročil a výkon vybraných zaměstnání v hornictví v uranových dolech ukončil až dne 31. 10. 1991. Nárok na starobní důchod mu tak ke dni 22. 11. 2007 nevznikl.

Ze správního spisu krajský soud zjistil, že dne 5. 9. 2007 stěžovatel požádal o přiznání mimořádného hornického starobního důchodu ode dne 22. 11. 2007. Z evidenčních listů důchodového zabezpečení a z potvrzení organizace DIAMO, s. p., odštěpný závod Správa uranových ložisek, Příbram, ze dne 27. 3. 2006 je zřejmé, že stěžovatel pracoval ve vybraném zaměstnání v hornictví v uranových dolech v I. AA kategorii od 8. 8. 1979 do 27. 9. 1979 a dále od 6. 5. 1981 do 31. 10. 1991, celkem 3868 dnů. Odpracoval zde tedy 10 roků, jak je požadováno nařízením vlády č. 557/1990 Sb. Nejvyšší přípustná expozice byla překročena dne 31. 10. 1991, kdy stěžovatel odpracoval 2102 směn. Stěžovatel se narodil dne 22. 11. 1957.

Stěžovatel v žalobě namítl, že termín stanovený dnem 31. 12. 1990, do něhož bylo podle ust. § 2 odst. 2 písm. c) nařízení vlády č. 557/1990 Sb. třeba skončit výkon vybraného zaměstnání v hornictví v uranových dolech, je termínem diskriminačním, tedy porušujícím zásadu rovnosti, a v důsledku toho i termínem protiústavním. Krajský soud se s tímto názorem neztotožnil. Podle krajského soudu není každá nerovnost diskriminační, zejména ne tehdy, jsou-li pro diferenciaci rozumné důvody. Nařízení vlády č. 557/1990 Sb. řešilo zcela jedinečnou a neopakovatelnou situaci v důlním průmyslu, kdy uranový průmysl byl utlumován razantněji než uhelný. Proto jsou v odstavci 1 a 2 ust. § 2 citovaného nařízení vlády stanoveny rozdílné podmínky nároku, podmínky nároku pro ostatní horníky byly stanoveny v ust. § 3 nařízení vlády. Z judikatury Ústavního soudu dále vyplývá, že určitá právní úprava zvýhodňující jednu skupinu či kategorii osob oproti jiným, nemůže být sama o sobě označena za porušení principu rovnosti. Zákodárce má určitý prostor k úvaze, zda takové preferenční zacházení zakotví. Musí přitom dbát o to, aby zvýhodňující přístup byl založen na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi cílem a prostředky k jeho dosažení existoval vztah přiměřenosti. Zásadě rovnosti v právech je třeba rozumět tak, že právní rozlišování v přístupu k určitým právům nesmí být projevem libovůle, neplyne z ní však závěr, že by každému muselo být přiznáno jakékoliv právo. Krajský soud proto věc nepředložil s návrhem na zrušení citovaného ustanovení Ústavnímu soudu.

Krajský soud konstatoval, že stěžovatel skončil výkon vybraného zaměstnání v hornictví v uranových dolech teprve dne 31. 10. 1991, tedy po dni 31. 12. 1990. Na základě zjištěného skutkového stavu s přihlédnutím k ust. § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. a § 56 odst. 1 písm. c) zákona č. 155/1995 Sb. krajský soud žalobu zamítl jako nedůvodnou ve smyslu ust. § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

Podanou kasační stížností napadl stěžovatel rozsudek Krajského soudu v Praze z důvodu podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Namítl, že názor soudu vyslovený v odůvodnění rozsudku je vadný, neboť na věc nedopadá. Citovanou úpravou, která byla posuzována, byla určitá skupina osob znevýhodněna oproti jiným nikoliv na základě objektivních a rozumných důvodů, ale jen na základě politického rozhodnutí o rychlém utlumení uranového průmyslu. Došlo tak ke znerovnoprávnění postižené skupiny horníků jak v rámci uranového průmyslu, tak vůči horníkům pracujícím v průmyslu uhelném.

S ohledem na datum vydání vládního nařízení č. 557/1990 Sb. dne 30. 11. 1990, jeho zveřejnění ve Sbírce zákonů dne 27. 12. 1990, a nabytí účinnosti ke dni 1. 1. 1991, je pak zřejmé, že žádný z horníků postižených touto vyhláškou a ještě činných nemohl dané podmínky de facto splnit, neboť nebylo možné ani za splnění dalších zákonných

předpokladů pracovní poměr ukončit. Nařízení tak bez rozumného a objektivního důvodu vylučuje jednu skupinu těžce pracujících horníků z pobírání starobního důchodu od 50 let.

V rozporu s judikátem Ústavního soudu, na který krajský soud odkázal, byla práva horníků v uranových dolech diferencována právě na základě libovolného aktu, kterým byla jedna skupina horníků nedůvodně znevýhodněna.

Stěžovatel dále poukázal na to, že mu byl důchod nejprve rozhodnutím žalované přiznán, tj. byl uznán jako důvodný, nicméně následně byl zase odňat. Tento krok je odůvodňován tím, že po vydání rozhodnutí, kterým byl stěžovateli důchod přiznán, žalovaná zjistila, že stěžovatel překročil nejvyšší přípustnou expozici a skončil výkon povolání v uranových dolech až po dni 31. 12. 1990. Toto odůvodnění považuje stěžovatel za chybné. Žalovaná měla k dispozici všechny doklady a znala tak rozhodné skutečnosti již před vydáním rozhodnutí, kterým byl stěžovateli důchod přiznán. Stěžovatel proto nevidí důvod, proč by měl být přiznaný důchod samovolně měněn, pokud se nezměnila žádná rozhodná skutečnost v období mezi těmito dvěma rozhodnutími.

Stěžovatel je přesvědčen, že soud měl věc předložit Ústavnímu soudu za účelem posouzení ústavnosti nařízení vlády č. 557/1990 Sb. Odkázal na podrobné písemné odůvodnění žaloby. Stěžovatel navrhl, aby nyní věc předložil Ústavnímu soudu Nejvyšší správní soud, nebo aby rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu z hlediska uplatněného stížního bodu, jakož i ve smyslu ust. § 109 odst. 3 s. ř. s., a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná. Vzhledem k tomu, že skutkový základ rozsudku krajského soudu nebyl mezi účastníky sporný, a Nejvyšší správní soud jej považuje za dostatečně zjištěný, vycházel z něj sám i v řízení o kasační stížnosti.

Podle ust. § 56 odst. 1 písm. c) zákona č. 155/1995 Sb. zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen ve vyšší částce, než v jaké náleží, nebo byl přiznán nebo se vyplácí neprávem, důchod se sníží nebo odejme nebo jeho výplata se zastaví, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplácen.

Toto ustanovení umožňuje odejmutí důchodu, který byl přiznán neoprávněně, tedy přestože podmínky nároku na něj nebyly splněny, a to bez ohledu na to, že po jeho přiznání nedošlo na straně žadatele k žádné změně skutečností, které tu byly v době přiznání důchodu a které v žádosti o něj uvedl.

Při posouzení nároku stěžovatele na mimořádné poskytnutí starobního důchodu podle nařízení vlády č. 557/1990 Sb. uvažil Nejvyšší správní soud takto.

Podle ust. § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. toto nařízení upravuje podmínky mimořádného poskytování starobního důchodu občanům, kteří vykonávali vybraná zaměstnání v hornictví, byli zaměstnání nejméně 25 roků a dosáhli věku 50 let do 31. prosince 2000. Podle ust. § 76 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. ve znění účinném od 1. 2. 2006 se citované nařízení vlády vztahuje též na pojištěnce, kteří dosáhli 50 let do 31. prosince 2010, pokud splňují ostatní podmínky stanovené v tomto předpisu.

Podle ust. § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 557/1990 Sb. mají nárok na poskytování mimořádného starobního důchodu občané uvedení v ust. § 1 odst. 1 nařízení vlády, jestliže

byli zaměstnání nejméně deset let ve vybraných zaměstnáních v hornictví v uranových dolech, skončili výkon zaměstnání hornictví v uranových dolech do 31. 12. 1990 v souvislosti se snížením nejvyšší přípustné expozice (podle ust. § 76 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2001 odpadá podmínka skončení výkonu zaměstnání v souvislosti se snížením nejvyšší přípustné expozice) a překročili nejvyšší přípustnou expozici. K posledně uvedené podmínce je nutno na vysvětlenou podotknout, že k překročení nejvyšší přípustné expozice došlo u uvedené skupiny horníků zpravidla pouze proto, že nejvyšší přípustná expozice byla snížena na 2100 směn, přičemž tito pracovníci měli tou dobou nově sníženou expozici již překročenou.

V projednávaném případě stěžovatel překročil nejvyšší přípustnou expozici teprve dne 31. 10. 1991, kdy odpracoval 2102 směn, a k tomuto dni skončil výkon zaměstnání v hornictví v uranových dolech. Na posouzení nároku stěžovatele na starobní důchod tak nařízení vlády č. 557/1990 Sb. nedopadá a nárok na dávku mu vznikne při splnění zákonných podmínek zákona č. 155/1995 Sb., přičemž důchodový věk bude stanoven podle § 74 tohoto zákona.

Nejvyšší správní soud na základě uvedeného dospěl k závěru, že starobní důchod byl stěžovateli přiznán neprávem. Krajský soud tedy nepochybil, jestliže potvrdil jako věcně správné napadené rozhodnutí žalované, kterým byl stěžovateli důchod v souladu s ust. § 56 odst. 1 písm. c) zák. č. 155/1995 Sb. odejmut.

Co se týče návrhu stěžovatele, aby Nejvyšší správní soud věc předložil Ústavnímu soudu za účelem posouzení ústavnosti nařízení vlády č. 557/1990 Sb., je nutno konstatovat, že v případě nařízení vlády není soud oprávněn podat Ústavnímu soudu návrh na jeho zrušení, jak vyplývá z čl. 95 odst. 2 Ústavy a ust. § 64 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. V případě nařízení vlády, které je v rozporu s ústavním pořádkem, je toliko oprávněn k němu, případně k určitému jeho ustanovení, nepřihlídnout.

Při posouzení otázky, zda nařízení vlády č. 557/1990 Sb. zakládá porušení principu rovnosti, tedy protiprávní diskriminaci, uvažil Nejvyšší správní soud takto. Stěžovatel v podstatě namítl, že citované nařízení vlády účinné ode dne 1. 1. 1991 vyloučilo z nároku na přiznání starobního důchodu při dosažení věku 50 let skupinu horníků, kteří byly dosud pracovně činní a nemohli tak splnit podmínku skončení pracovního poměru do 31. 12. 1990.

Tato námitka je nedůvodná. Samotným účelem nařízení vlády totiž bylo řešení situace právě těch horníků, kteří měli k datu 31. 12. 1990 pracovní poměr již ukončen v souvislosti s utlumením hornictví v uranových dolech, přičemž v té době měli již překročenu nově stanovenou nejvyšší přípustnou expozici. Je přitom legitimní, jestliže je určitý nárok přiznán za podmínek, které mají svůj původ ve vymezení typové situace (zde skončení vybraného zaměstnání v hornictví v uranových dolech do 31. 12. 1990) a nepromítají se do něj okolnosti mající svůj původ v rozlišení, například podle národnosti, rasy, pohlaví, náboženství či společenských skupin. Uvedený důvod rozlišení tedy považuje Nejvyšší správní soud shodně s krajským soudem za legitimní a použité prostředky za přiměřené.

Nejvyšší správní soud uzavírá, že napadený rozsudek Krajského soudu v Praze netrpí nezákonností z důvodu tvrzeného stěžovatelem podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., z úřední povinnosti pak nebyly zjištěny ani vady dle ust. § 103 odst. 3 s. ř. s. Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1, 2 s. ř. s. za použití ustanovení § 120 téhož zákona. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. dubna 2009

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu